

МИРОСЛАВ АНТОНОВИЧ
(1 березня 1917 — 11 квітня 2006)

1 березня 2006 року, у день 89-ї річниці від дня народження славетного Маестро й нашого наукового Метра, за усталеною вже традицією ми привітали його телефоном. Голос видався втомленим і поривчастим. Втішився привітанням, особливо ж вісткою, що його праця «Ukrainische geistliche Musik» стала одним із головних джерел завершеної магістерської праці нашої працівниці Марти Бенькевич і ляже в основу майбутнього посібника з історії українського церковного співу, а також вісткою про завершення

підготовки до друку його спогадів про патріарха Йосифа Сліпого. Висловив кілька побажань і подякував за привітання. А трохи більше як через місяць, 11 квітня, до нас дійшла сумна вістка про його смерть...

В особі Мирослава Антоновича дуже вдало поєдналися дві важливі сфери діяльності: він був одним із піонерів дослідження історії української церковної музики та фактично заклав основи вивчення її найдавнішої верстви — церковної монодії — і водночас був її пристрасним популяризатором через постійну диригентську працю з хорами, особливо ж зі знаменитим Візантійським хором в Утрехті. Він залишив

прекрасні спогади за понад 60-літній період, починаючи від 30-х років минулого століття, з часів навчання у Львові. Його доля була поламана, покручена, як у багатьох наших співвітчизників, що опинилися на еміграції, однак він знайшов у собі сили й талант працювати на ниві рідної культури та мистецтва. Разом із тим, він зробив великий внесок у вивчення й популяризацію голландської музики, особливо ж ренесансної доби, а створивши хор в Утрехті, він уперше за багато років відновив хорову культуру своєї нової батьківщини і тим заслужив собі велику повагу, і то не лише в Голландії, але й у всьому західному світі. За понад 60 літ повоєнного часу він створив прекрасну бібліотеку, зберіг своє багатюще листування й архівні матеріали, пов'язані з історією заснування та понад 40-літньої праці Візантійського хору, матеріали до своєї наукової праці над історією музики, постійно провадив записи в щоденнику, які редагував, доповнював своїми пізнішими думками й спогадами, а також виписками з листів, зібрав багато фотографій, вирізок із газет, уклав величезну картотеку бібліографічних матеріалів і різних виписок, хронік, біографічних матеріалів тощо. І все це М. Антонович 2000 року передав в Україну, в Інститут літургійних наук Українського Католицького Університету.

Народився Мирослав Антонович 1 березня 1917 року в містечку Долині на Бойківщині, де його батько Іван працював судовим урядником. Початкову освіту здобув у рідному містечку, співав у шкільному хорі й пізнав красу народної пісні та церковного співу, полюбив їх на все життя і згодом присвятив їм своє творче обдарування та професійну діяльність.

1932 року М. Антонович вступає до Філії державної української гімназії у Львові, співає в хорі Малої духовної семінарії під проводом Дмитра Котка; тоді ж розпочав працю з гімназійним хором. 1936 року вступає до Львівського університету на музикологію, до професора Адольфа Хибінського, що визначило наукові зацікавлення М. Антоновича: давня музика, спершу західноєвропейська, а згодом і українська. Одночасно навчався вокалу у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка в класі Одарки Бандрівської, а гру на фортеп'яно й теорію музики опановував у Нестора Нижанківського. На конкурсі молодих співаків у 1938 році був відзначений другою премією. Навчаючись, керував хором Малої духовної семінарії, співав у хорі львівського «Бояна», від якого отримував стипендію на навчання, співав, крім того, в ансамблі «Студію» Миколи Колесси, а також у Романа Прокоповича-Горленка.

У 1939–1941 роках навчався у Львівській державній консерваторії на вокальному та музикознавчому відділах. Як завжди, був дуже активним: як співак часто виступав на львівському радіо, керівником му-

зичних програм якого був Василь Витвицький, очолював студентську профспілкову організацію. Під час війни навчався у Відні, де був головою музичної секції студентського товариства «Січ». Згодом виконував сольні баритонові партії в операх Лінца та Лодзі.

Після війни опинився на Заході. Протягом 1946–1948 років перебуває в таборі для переміщених осіб у Новому Ульмі. Тут продовжує активні заняття музикою як музичний керівник і диригент таборового театру «Розвага», komponує музику до різних театральних вистав, диригує хором питомців української Греко-католицької духовної семінарії в Гіршберзі. 1948 року разом зі семінарією переїхав до августинського монастиря в Кулемборзі, у Голландії, а згодом переїхав до Утрехта, де проживав до останніх днів свого життя.

В Утрехтському університеті поновлює музикознавчі студії, вивчає творчість Жоскіна Дебре, класика франко-фламандської школи, і 1951 року успішно захищає докторську дисертацію.

Того самого року в Утрехті М. Антонович створив славнозвісний Візантійський хор, яким керував понад 40 років і з яким відбув цілу низку тріумфальних подорожей країнами Західної Європи та Північної Америки, а згодом побував і в Україні.

У 1953–1954 роках перебував на стипендії в Гарвардському університеті в США, де поглиблював свої знання в ділянці історії музики (під керівництвом Отто Гомбоші), а також вивчав сучасну музику (у Волтера Пістона). Особливо плідною була наукова праця в університетській бібліотеці, де знайомився з історією української церковної музики, зібрав із ґрунтовних архівних і джерельних публікацій багатий фактичний матеріал. Згодом він став основою багатьох праць М. Антоновича.

Після повернення в Голландію енергійно взявся за роботу з Візантійським хором, одночасно продовжуючи працю в університеті. Хор швидко здобуває провідне місце в країні й стає відомим у Західній Європі, а згодом у США та Канаді. Хор запрошують на престижні фестивалі й різноманітні святкові імпрези. За 40 років праці хор опанував величезний репертуар, від вершин світової класики: Дев'ятої симфонії Бетовена, «Фауст-симфонії» Ліста, «Тріумфу Афродіти» Карла Орфа — до обробок народних пісень, переважно українських. Особливе місце в репертуарі хору зайняла українська церковна музика: середньовічний ірмолойний одноголосий спів (сакральна монодія), партесні мотети й служби та релігійна пісня барокової доби, творчість композиторів «золотої» доби української церковної музики (Березовський, Бортнянський, Ведель), перемиської школи (Вербицький, Лаврівський), національної композиторської школи (Лисенко, Стеценко, Леонтович), здобутків ХХ століття (Кошиць, Лисько, Гнатишин та ін.). За останні два

десятиріччя хор досягнув справжньої професійної зрілості, отримав численні схвальні рецензії, здійснив низку цікавих і відповідальних подорожей та виступів. Особливо яскравими були виступи під час святкування 1000-ліття Хрещення Руси-України. А 1990 року цей хор на чолі з Маестро вперше вітала Україна. Історія створення хору, його концертна діяльність і репертуар добре опрацьовані самим паном Маестро, і ми готуємо їх до друку.

Феномен Візантійського хору полягає в тому, що всі його хористи — голландці, яким диригент-українець зумів прищепити любов до української музики: народної і професійної, світської та церковної.

Мирослав Антонович пробував свої сили також у композиції. Праця з Візантійським хором стимулювала створення обробок народних пісень та різних перекладів для чоловічого хору популярних хорових творів: *Від Києва до Лубен*, *Думи мої*, *І шумить, і гуде*, *Мав я раз дівчину* та ін. З оригінальних творів виділяється монументальна вокально-симфонічна композиція *Пролог* на текст прологу з поеми «Мойсей» Івана Франка (Візантійський хор виконував її 1961 р.), хор на слова О. Олеса *Живи, Україно*. Писав також вірші, зокрема 1944 року створив цикл «Моя Батьківщина»; декілька його віршів опубліковано в Україні.

Наукові зацікавлення М. Антоновича зосередилися головню навколо давньої сакральної музики, передовсім української та франко-фламандської шкіл. З-під його пера вийшло шість монографій, десятки наукових статей; був постійним учасником міжнародних конференцій.

Особливо цінним у науковому доробку М. Антоновича є те, що найбільше уваги він приділив найменш знаним і забутим сторінкам церковно-музичної минувшини: гимнографії (одноголосий церковний спів), партесному багатоголосому співові, давній українській музиці загалом. Він уперше в новітній історіографії з позицій українського автора дав цілісний огляд одноголосого етапу розвитку нашої церковної музики; уперше віднайшов, дослідив та почасти опублікував невідому збірку українських партесних творів кінця XVII — початку XVIII ст., що зберіглася в Сербії.

У вивченні західноєвропейської музики М. Антонович присвятив себе франко-фламандській композиторській школі. У цій темі він здобув собі авторитет і визнання як власне науковими розвідками, так і серйозною видавничою працею, готуючи до друку творчу спадщину видатних франко-фламандців.

Велику увагу приділяв популяризації української музики на Заході, публікуючи в музичних енциклопедіях і довідниках багато різних статей, що поширювало у світі правдиві відомості про українську музику та її чільних представників.

Великі творчі й наукові заслуги Мирослава Антоновича належно оцінені як на Заході, так і в молодій Українській державі. 1976 року він отримав королівську відзнаку в Голландії — золоту медаль та офіцерський титул лицарського ордену «Оранж Насау», а також диплом Міжнародної музичної організації в Кембриджі (Англія); 1985 року — номінацію в Римі; 1991 року — відзнаку від міста Утрехта; його нагороджено почесними грамотами, відзнаками багатьох українських організацій та об'єднань у діаспорі. А 1997 року уряд України присвоїв йому за великі творчі успіхи почесне звання заслуженого артиста України. Він був членом Міжнародної організації музикознавців та Національної музикознавчої спілки Голландії, дійсним членом Наукового товариства ім. Шевченка.

Понад 15 літ тому Україна почала пізнавати й оцінювати працю свого славетного мужа. За це час вийшла низка публікацій про нього, його ім'я з'явилося в українських енциклопедіях і довідниках, опубліковано цілий ряд його праць, у тому й у перекладах з європейських мов; опубліковано також його життєписи, спогади, щоденники, а також повну бібліографію його наукових праць.

Пам'ять про дорогого всім нам Мирослава Антоновича не лише сприятиме глибшому розумінню його внеску в українську культуру, але, безперечно, стимулюватиме наукову працю в ділянці церковної монодії та заохочуватиме до виконання забутих або незнаних досі духовних творів із нашої музичної минувшини. Так, як це все своє життя робив наш незабутній МИРОСЛАВ АНТОНОВИЧ.

*Крістіян Ганнік, Наталя Сиротинська,
Андрій Ясіновський, Юрій Ясіновський*